תגובות

כשרות למהדרין / הרב יעקב אריאל

ברצוני להעיר על מאמרו של הרב משה כץ ב'אמונת עתיך' 113 (תשרי תשע"ז), עמ' 113–127, שבו מנה רשימה של בד"צים הנחשבים להשגחה טובה ואמינה. על סמך מה הוא קבע רשימה זו? האם הוא בדק את כל המפעלים והמסעדות שתחת ההשגחות השונות? מניסיוני אני יודע שאין מקום להכללות גורפות של כל הבד"צים ושל כל המפעלים והמוצרים, כשם שאין להכליל את כל הרבנויות בארץ תחת קטגוריה אחת. יש ויש. אומנם בדרך כלל הבד"צים הפרטיים מהדרים יותר מאשר הרבנות, שעל כתפיה מוטלת אחריות כלל ישראלית והיא אינה יכולה לדרוש חומרות והידורים על כלל האוכלוסייה, אך בכ"ז יש מקומות שבהם השגחת הרבנות טובה יותר ויש להפך. ויש שאין הבדל בין השגחת הרבנות הרגילה לבד"צ, למשל יש מקומות שהרבנות המקומית קבעה שהכשרות היא רגילה ובד"צ פרטי הגדיר זאת כ'מהדרין'.

וכאן הבן שואל: מה נכלל בכלל ב'מהדרין'? הרב כץ עצמו סבור שכל אחד מגדיר 'מהדרין' לפי הבנתו, בצורה שרירותית. הוא מציע שכל אחד יקבע בעצמו באיזו רמת כשרות של 'מהדרין' הוא מעוניין. אולם כיצד יקבע זאת? על סמך מה? על סמך שמועות, או מוסכמות חברתיות? האומנם מוצדק לשלם מחיר מפולפל על 'הידור' שאינו נחוץ כלל? (כגון פתיחת שוק של עוף במקום בדיקת מישוש? או קצב שחיטה של 8 עופות בדקה במקום 12 בדקה? או אגפים נפרדים לבישול דגים ובשר?)

אכן מן הראוי להדר בכשרות, ועל המהדר לשאול את הרב המשגיח שאלות ממוקדות בנושאים שבהם הוא מעניין להדר, לא בנוסח 'האם כשר אצלך?' וגם לא 'אני מהדר, האם אצלך מהדרין?' אלא לפרט, כגון 'האם בודקים אצלך ריאות?' או 'האם בודקים אצלך צומת הגידין?'. ומי שאינו יודע לשאול פטור גם מלהדר, כי מן הסתם אינו מהדר באמת, אלא רק רואה עצמו שייך לשכבה חברתית שהמותג שלה הוא 'מהדרין'...

בין היתר קובע הרב כץ שבארץ לא נהוג להתיר חמאת נוכרים. לא ידוע לנו על מנהג קבוע בנושא זה. אכן יש מהדרין הנמנעים מחמאת נוכרים, אך אין בארץ מנהג מחייב בנושא זה. למעשה אין היום בארץ חמאה אחרת אלא מתוצרת יהודית ב"ה, אך בעבר, שתוצרת הארץ עוד לא סיפקה את כל התצרוכת, הביאו ארצה חמאה מחו"ל (היתרו של הגרצ"פ פרנק לאבקת חלב של נוכרים בשו"ת 'הר צבי', יו"ד סי' קג, מבוסס בין היתר על המנהג לאכול חמאת נוכרים, אלא שלדעתו גם הנוהגים להחמיר בחמאה יכולים להקל באבקת חלב יעוי"ש).

בחזרה לעמוד התוכן

תגובה לתגובה / הרב משה כץ

1. כפי שהרב כתב, אכן אין בחותמת בד"ץ עדות כהכללה גורפת; רשימת הבד"צים האמינים בפסקה השנייה של המאמר הגיעה כהמשך לרשימת הבד"צים שאינם אמינים שהובאו בפסקה הראשונה ושפורסמו ע"י מחלקת ההונאה ברבנות הראשית, ולא כרשימת בד"צים מומלצים. לצערנו, רבים נכשלים ברכישה במקומות שבהם מתנוססת תעודת כשרות של בד"ץ כלשהו, ואין בידי הציבור הרחב כלים להכיר אילו בד"צים אמינים ואילו לא.

2. בעניין רמת כשרות 'מהדרין' - המציאות כיום במדינת ישראל היא שכל רב מקומי מגדיר 'מהדרין' לפי פסיקתו ולא לפי נהלים ברורים. כך יש מקום שרב אשכנזי מגדיר בישול עכו"ם עפ"י היתרו של הרמ"א כ'מהדרין', ויש מי שמגדיר 'מהדרין' עפ"י חומרתו של מרן בעל ה'שלחן ערוך'. אנו עמלים רבות לתקן חוק שיקבע נהלים אחידים של כשרות במערכת הכשרות הממלכתית בכל הארץ.

3. בעניין החמאה - תוארה מציאות הקיימת בעשרות השנים האחרונות, והיא שלא נמכרת חמאת עכו"ם בשווקים. ייתכן שהמינוח 'מנהג' לא היה מדויק.

מינוי מלך, אלוקי או דמוקרטי / הרב יעקב אריאל

ברצוני להעיר על מאמרו של הרב עידו רכניץ ב'אמונת עתיך' 113 (תשרי תשע"ז), עמ' 84–91, בהקשר למינוי מלך. הוא מציג שני מסלולים למינוי מלך, האחד – שמימי, והאחר – אנושי. לענ"ד יש רק מסלול אחד – אנושי (או משולב, **אך ללא הסכמה אנושית אין למלך סמכות**).

חוץ מה'גבורות ארי' (יומא כב ע"ב), אין מי שאומר במפורש שדי במינוי שמימי בלבד כדי להאציל למלך סמכות. המקור העיקרי, שעליו מתבססים כל הדנים בנושא זה, הוא פרשת דוד ונבל הכרמלי. דוד דן את נבל כמורד במלכות, והגמרא אף לומדת ממנו את הפרוצדורה של דיני נפשות, שנאמר 'ויחגר דוד את חרבו' (סנהדרין לה ע"ב). אולם כל זה היה רק בהוה אמינא – דוד סבר אומנם בתחילה שיש לו סמכות מלכותית, אולם אחרי שאביגיל טענה שעדיין אינו מלך, דוד חזר בו. רק ה'גבורת ארי' אומר שדוד חזר בו מסיבה צדדית, שהעם לא יראה מעשה זה בעין יפה, כי עדיין לא יצא טבעו בעולם. ההסבר המקובל יותר הוא שדוד חזר בו מסיבה מהותית. הוא הבין שמינוי שמימי בלבד הוא חסר תוקף. הרמב"ם מפרש את חזרתו של דוד בפירוש שאי הכרת העם במלך מערערת את סמכותו, כלומר לדעתו יש רק מסלול אחד – אנושי. וזו לשונו (הל' גזלה פ"ה הי"ח):

> במה דברים אמורים במלך שמטבעו יוצא באותן הארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה דעתן שהוא אדוניהם והם לו עבדים אבל אם אין מטבעו יוצא הרי הוא כגזלן בעל זרוע.

בחזרה לעמוד התוכן